

Zasavsko podeželje

nova turistična atrakcija

IZVLEČEK

S celostno predstavitvijo turistične ponudbe Posavskega hribovja na medmrežju nameravamo nekdanjo izrazito industrijsko regijo približati širši publiki. Zbrano je bilo ključno gradivo (pogovori z lastniki turističnih kmetij in oskrbniki planinskih domov, obširno terensko delo) za pripravo vsebine, izdelani sta bili interaktivna karta in tehnična zasnova spletne strani.

Ključne besede:

podeželje, planinski domovi, turistične kmetije, turizem, Posavsko hribovje.

ABSTRACT

Rural Areas of Posavsko hribovje region:

The new tourist attraction

The holistic web presentation of tourist offer of the Posavsko hribovje region focuses on opening this formerly heavily industrious region to the general audience. Through interviews with tourist farm owners and mountain cottage keepers, as well as extensive field work, key materials were gathered: prepared is the content, an interactive map and technical basis for the website.

Key words:

rural areas, mountain cottages, tourism on farms, tourism, Posavsko hribovje region.

Avtorji besedila:

"Modri dirkači", absol. geog.

(Katja Klančič, Damir Lovenjak, Naja Marot, Barica Razpotnik, Gregor Steklačič),

Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

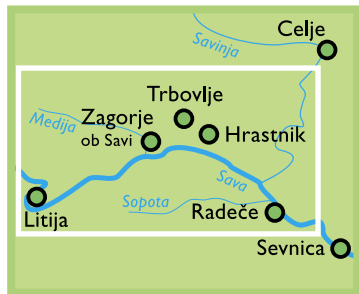
Avtorji fotografij:

Andrej Herakovič, "Modri dirkači"

COBISS I.04 strokovni članek

Zasavska regija v preteklosti ni bila nikoli znana kot turistična regija, saj je prevladoval njen gospodarski značaj. Ob recesiji je prišlo do iskanja novih zaposlitvenih in tržnih možnosti, pri čemer se je kot ena izmed rešitev, primerna zlasti za podeželje, pokazal turizem na kmetijah. Zaradi hribovitega reliefa je regija primerna tudi za planinarjenje, saj so v preteklosti že postavili večje število planinskih postojank, zaenkrat najbolj razširjene oblike prenočevanja.

Turistična kmetija gostom nudi hrano, pijačo in nastanitev (kot dopolnilno dejavnost), mora imeti organizirano tudi lastno kmetijsko predelavo. Zunanja ureditev, prostori in oprema kmetije so prilagojeni krajevnim arhitekturnim značilnostim in avtentičnemu okolju. Zakon o gostinstvu (UL RS, št. 1/95, 40/99) opredeljuje dve vrsti turističnih kmetij: kmetijo z nastanitvijo (sobe, apartmaji, kamp, skupna ležišča) in kmetijo odprtih vrat (izletniška kmetija). Izletniška kmetija ima lahko največ do 60 sedežev, kmetije z nastanitvijo pa 10 sob in dodatna skupna ležišča (5).

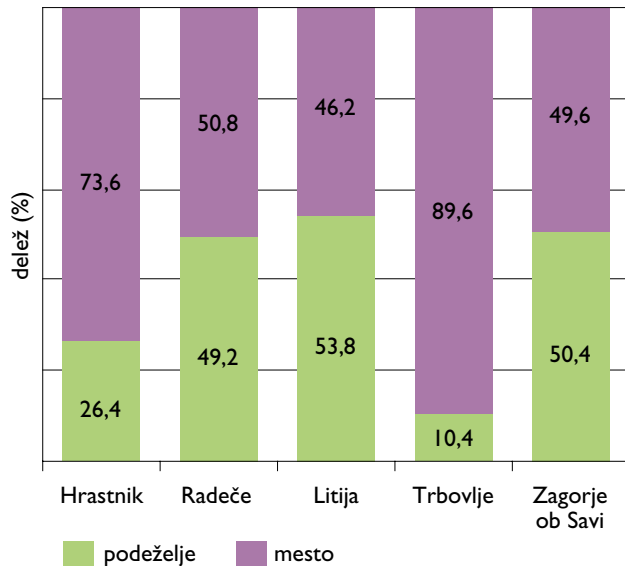

Zakaj podeželje Posavskega hribovja?

Podeželje zahodnega Posavskega hribovja bi lahko razdelili glede na to, ali predstavlja strogo zaledje mest (na primer v občinah Trbovlje in Hrastnik s skromnim številom kmetov in ostanki nekdanje vaške krajine) in na "pravo" podeželje, najbolj izrazito v občinah Litija in Zagorje ob Savi. Obravnavano območje je bilo zaradi gospodarskega razvoja, pogojenega z rudnikom, do sedaj povsem v senci bolj razvitih mest.

Osnovne reliefne značilnosti opredeljuje že poimevanje "hribovje", svet nadmorskih višin med 600 in 1200 metri. Zaradi pestrega geološkega razvoja se je oblikoval pas menjajočih se sinklinal (zapolnjenih s prodrom, peskom, glino, meljem, peščenjaki, laporjem in apnencem) in antiklinal z dolomitom, apnencem, v jedru pa najdemo permokarbonske skrivalave glinovce in peščenjake. Prelomi in narivi (na primer kumski nariv) skupaj z geološko zgradbo vplivajo na izoblikovanje strmih pobočij, ki onemogočajo obdelovanje. Ugodnejše razmere so na fluvio-kraški planoti Zasavske gore. Podnebno območje uvrščamo v zmereno celinsko podnebje osrednje Slovenije s povprečno temperaturo med 8 in 9,5 °C (v višjih delih do največ 6 °C) in s 1000 do 1200 mm padavinami letno. Neugodna je temperaturna inverzija, ki je zimska stalnica dolin, ujetih med hribi (3, 7).

Na podeželju živi 37 % (24.083) od skupaj 65.942 prebivalcev območja. Kot mestna naselja smo opredelili: Dol pri Hrastniku, Hrastnik, Izlake, Litijo, Radeče, Šmartno pri Litiji, Trbovlje in Zagorje ob Savi; preostalo ozemlje pa kot "podeželje". V litijski občini je v kmetijskih dejavnostih zaposlenega 4,4 % delovno aktivnega prebivalstva, v Trbovljah pa le 0,5 %, kar ponovno dokazuje, da je v Litiji in okolici podeželje izrazitejše (3). Prav zato so se v litijskem razvojnem centru prvi zavedli možnosti, ki jih podeželje nudi in ki bi jih mogoče lahko izkoristili prav s pomočjo turizma. Nepoznano okolje, vračanje človeka k naravi, rekreacija, domači proizvodi, zanimivi in prostrani razgledi, vse to je tisto, kar sodobni človek išče za pobeg iz mesta oziroma iz sivega vsakdana.

Slika 1: Razmerje med številom prebivalcev na podeželju in v mestnih naseljih obravnavanega območja (podatki po občinah; 6).

Vzrokov, zakaj smo za projektno nalogo pri predmetu Geografija podeželja izbrali izdelavo spletne predstavitve turističnih kmetij in planinskih domov, je več. Turistično ponudbo je bilo do tedaj mogoče spoznati samo preko tiskanega promocijskega gradiva in na turističnih sejnih. Poleg tega je članica projektne skupine med naključnim potepom po okolici Polšnika klepetala z enim od kmetov in ugotovila, da jim ne manjka turistične ponudbe, ampak predvsem trženja oziroma poznavanja marketinških prijemov. S spletno stranjo bi tako podeželje približali širši slovenski publiki vseh starosti in kmete oziroma zainteresirane seznanili z možnostmi sodobne tehnologije in komunikacij ter celotno ponudbo podeželja povezali v enoten turistični proizvod.

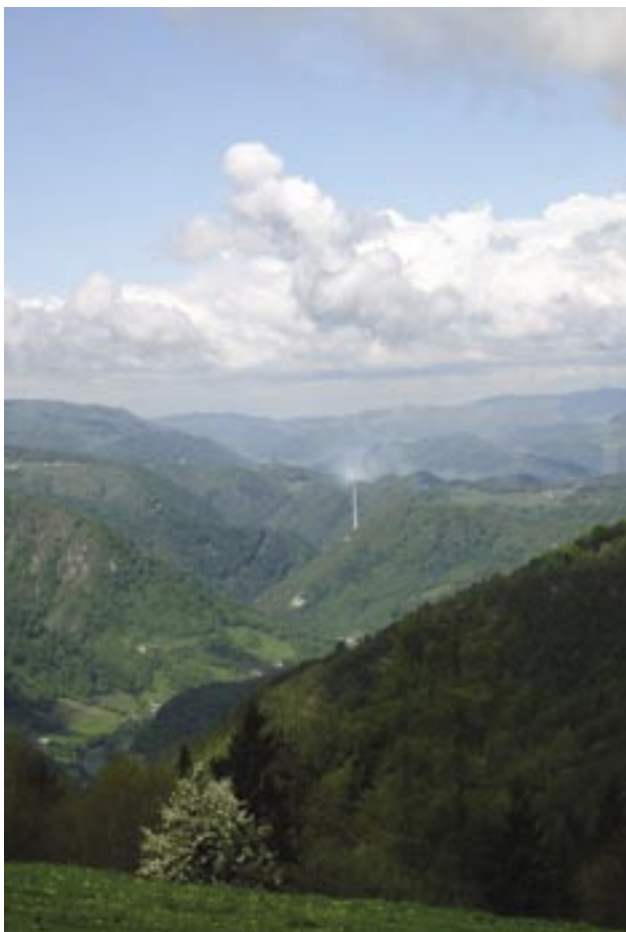
Odločitev sovpada s turistično strategijo regije, katere cilj je v Posavsko hribovje privabiti enodnevnega gosta. To izraža tudi slogan "Hribi in doline za rekreativne skomine", v okviru katerega tržijo tematske poti za planinarjenje, kolesarstvo in konjeniške poti.

Poleg gostov, lastnikov turističnih kmetij in oskrbnikov planinskih domov so ciljna skupina spletne predstavitve podeželja še kmetje, ki ne želijo razvijati turistične dejavnosti, proizvajajo pa drugo blago, zanimivo za nastanjenega gosta (na primer proizvodi ekoloških kmetij). Na spletni strani letno pričakujemo od 2000 do 3000 obiskov, območje (za občino Radeče ni dostopnih podatkov) pa je leta 2004 zabeležilo 4549 obiskovalcev in 10.538 nočitev (6).

Brez tehnike ne gre ...

Pri zasnovi videza, vsebine, tem in organizacije smo se zgledovali po predstavitvi turističnih kmetij uradne spletne strani slovenskega turizma (3). Prav tako smo upoštevali, da želi imeti uporabnik hiter in učinkovit pregled strani. Izbran je bil skriptni jezik PHP, ki preko spletnega vmesnika omogoča lažje in hitreje ažuriranje.

Uvodna stran poskuša obiskovalcu razbiti stereotip o industrijski preteklosti regije. Zaradi podeželja kot primarnega turističnega cilja prevladujejo barve narave. Za uvodom se uporabniku odpre grafično prijazna spletna stran v prevladujoči zeleno-rumeni barvi. Na glavni strani sta kratek turistični opis regije in manjša turistična karta, možna je povezava na večjo karto (izbirni meni v levem, desnem stolpcu in na vrhu).

Slika 2: Reliefná razgibanost daje obilico priložnosti za odkrivanje čudovitih razglednih točk, ki jih v zahodnem Posavskem hribovju ne manjka (foto: "Modri dirkač").

PHP (Hypertext Processor) je najbolj priljubljen svetovni spletni skriptni jezik. Izvirno so si ga zamislili kot niz makrov, ki bi piscem kode pomagali pri vzdrževanju osebnih spletnih strani, nato pa je prerasel v programski jezik s številnimi možnostmi za upravljanje velikih spletnih okolij, ki jih poganjajo zbirke podatkov. S kodo PHP v skriptu lahko proizvedujemo po zbirkah podatkov, izdelujemo slike, beremo in zapisujemo datoteke, komuniciramo z oddaljenimi strežniki (9).

V levem stolpcu so povezave na teme, ki obravnavajo celotno regijo (podrobnejši opis regije, aktualne informacije o dogodkih, kartografski prikaz lokacij ponudnikov nočitev, pomembnejše naravne in kulturne znamenitosti).

Meni nad osrednjim delom vsebuje povezave na vsebine, lastne izbranim turističnim objektom. Desni menijski stolpec vsebuje informacije za komuniciranje z uporabnikom in iskalnik po spletni strani (8).

Posebno funkcijo v spletni predstavitvi predstavlja interaktivna turistična karta, do katere nas vodi povezava na prvi strani. Karta je izrisana brez reliefne podlage, vendar s poudarjenimi simboli, ki predstavljajo turistične kmetije, planinske domove, kulturne in naravne znamenitosti ter lokacije informacijskih točk. Uporabnik lahko s posebnim izbirnim menijem pod karto izbere simbole posameznega interaktivnega sloja.

Pri prehodu kazalca miške preko določenega simbola na karti se v kvadratu poleg izpišeta ime in naslov objekta, katerega podrobnosti se odprejo v novem oknu brskalnika. Način povezave preko lokacije na karti služi obiskovalcu, ki želi obiskati objekt na podlagi njegove lokacije v bližini cilja njegovega izleta.

Do posameznega objekta lahko pridemo tudi preko neposredne povezave z oštevilčenim seznamom pod izbirnim menijem. Ta je namenjen obiskovalcu, ki pozna ime objekta, ki ga želi obiskati, ne pa njegove točne lokacije na karti. Posamezni izseki karte so uporabljeni tudi pri kartah dostopa do posameznih objektov (glej sliko 5).

... brez terenskega dela tudi ne!

Zagotovo je bil najpomembnejši del našega projekta obsežno terensko delo. Zaradi lažjega in preglednejšega dela smo vnaprej pripravili standardiziran vprašalnik, razdeljen na štiri sklope.

- **Osnovne informacije o ponudniku** (naslov, kontaktna oseba, telefon, elektronska pošta, dostop, odpiralni čas, nadmorska višina).
- **Kulinarična ponudba** (hrana, pijača).
- **Zmogljivosti** (število sedežev, sob, prenočišč in opremljenost).
- **Ostale informacije**, ki bi utegnile zanimati potencialnega gosta (dostopnost za invalide, igrala za otroke, aktivnosti in dejavnosti na kmetiji, aktivnosti v okolici, zgodovina in posebnosti objekta, turistične zanimivosti v okolici, jezik sporazumevanja).

Pri iskanju ponudnikov smo si pomagali s podatki Centra za razvoj Litija, za katerega smo projekt tudi izdelali. Center nam je vseskozi nudil pomoč, v njihovem imenu smo opravljali intervjuje z lastniki. Ti so bili predhodno pisno obveščeni o projektu in povabljeni k sodelovanju: povabilu se je odzvalo deset turističnih kmetij in enajst planinskih domov (8).

Slika 3: Za "prazne želodčke in suha grla" je v Zasavju poskrbljeno (foto: "Modri dirkači").

Zasavje kot poimenovanje za območje ob Savi je leta 1928 prvi uporabil Metod Badjura. Zajema pokrajino, ki se razprostira ob Savi od Litije do Radeč in vključuje okoliška hribovja med Celjsko kotlino in Dolenjskim podoljem. Zasavska statistična regija je najmanjša izmed dvanajstih statističnih regij in obsega občine Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi. Zasavje v širšem smislu (za pripravo regionalnega razvojnega programa) vključuje poleg občin statistične regije še Litijo, Radeče in Šmartno pri Litiji. Med ljudmi je pogosta uporaba poimenovanj: Črni (rudarjenje), Rdeči (politična preteklost), Sivi (onesnaženje) in Zeleni revirji (hribovje in gozdnatost). Zaradi trdživosti negativnega prizvoka so za trženje turizma prevzeli poimenovanje Posavsko hribovje, ki ga je v svoji fizičnogeografski regionalizaciji uporabil Gams (1, 2).

Med zbiranjem informacij na terenu nismo le popisovali objektov, temveč smo se tudi seznanili s turistično ponudbo območja. Poleg naravnih lepot (dolina Sopote, krajinski park Mrzlica, Kum ipd.) ponuja območje tudi številne kulturne zanimivosti. S tem območjem sta povezani kar dve osebi s slovenskih bankovcev. Matematični navdušenci lahko obišejo rojstno hišo Jurija Vege v Zagorici pri Dolskem, na gradu Bogenšperk pa je v drugi polovici 17. stoletja deloval polihistor Janez Vajkard Valvasor, avtor Slave Vojvodine Kranjske. Na ogled so grajski kompleks, Valvasorjeva grafična, lovska in geodetska zbirka. Na Vačah, enem najbogatejših prazgodovinskih najdišč v Sloveniji, stoji povečana kopija vaške situle, nedaleč stran, v naselju Spodnja Slivna, je označeno geometrično središče Slovenije (GEOSS). Stalna razstava o zgodovini rudarjenja in gospodarskem razvoju "Srečno, Črni revirji" je urejena v Zasavskem muzeju v Trbovljah, k kateri spadata še dve rudarski stanovanji. Prav tako je stalna zbirka o rudarjenju na ogled v obrtno-industrijski coni v Kisovcu pri nekdanjem rudniškem jašku. V hrastniškem muzeju sta na ogled razstava o drugi svetovni vojni in zbirka lutk. Obiskovalec se lahko osveži v Medijskih toplicah na Izlakah. Obenem se lahko na kontrolnih točkah, ki so največkrat turistične kmetije in planinski domovi, po želji okrepča in ožigosa kontrolno knjižico.

seznam z naslovi in kontakti ekoloških kmetij

do deset predstavitev in fotografij izbranega objekta

tematske turistične poti v okolici izbranega objekta (pohodniške, kolesarske in konjeniške poti), **obstoječe turistične karte**, uporabne za obiskovalca

recepti za pripravo tipičnih regionalnih jedi

glavne **turistične zanimivosti** v okolici izbranega objekta

Pristno domače

Pokukajte k nam

Za na žličo

Zanimivo

Anketa

Iskanje

Odmeki

enotna anketa za vse podstrani (kje je obiskovalec zvedel za stran?)

iskalnik turističnih objektov po kraju, nazivu ali vrsti objekta, **brskanje** po spletni strani s pomočjo ključnih besed

Lokalne informacije

Aktualni dogodki

Zasavsko-slovenski slovarček

pregledovanje aktualnih dogodkov v regiji glede na termin in lokacijo - izpis **seznama s podatki** (občina, datum, prireditelj, lokacija)

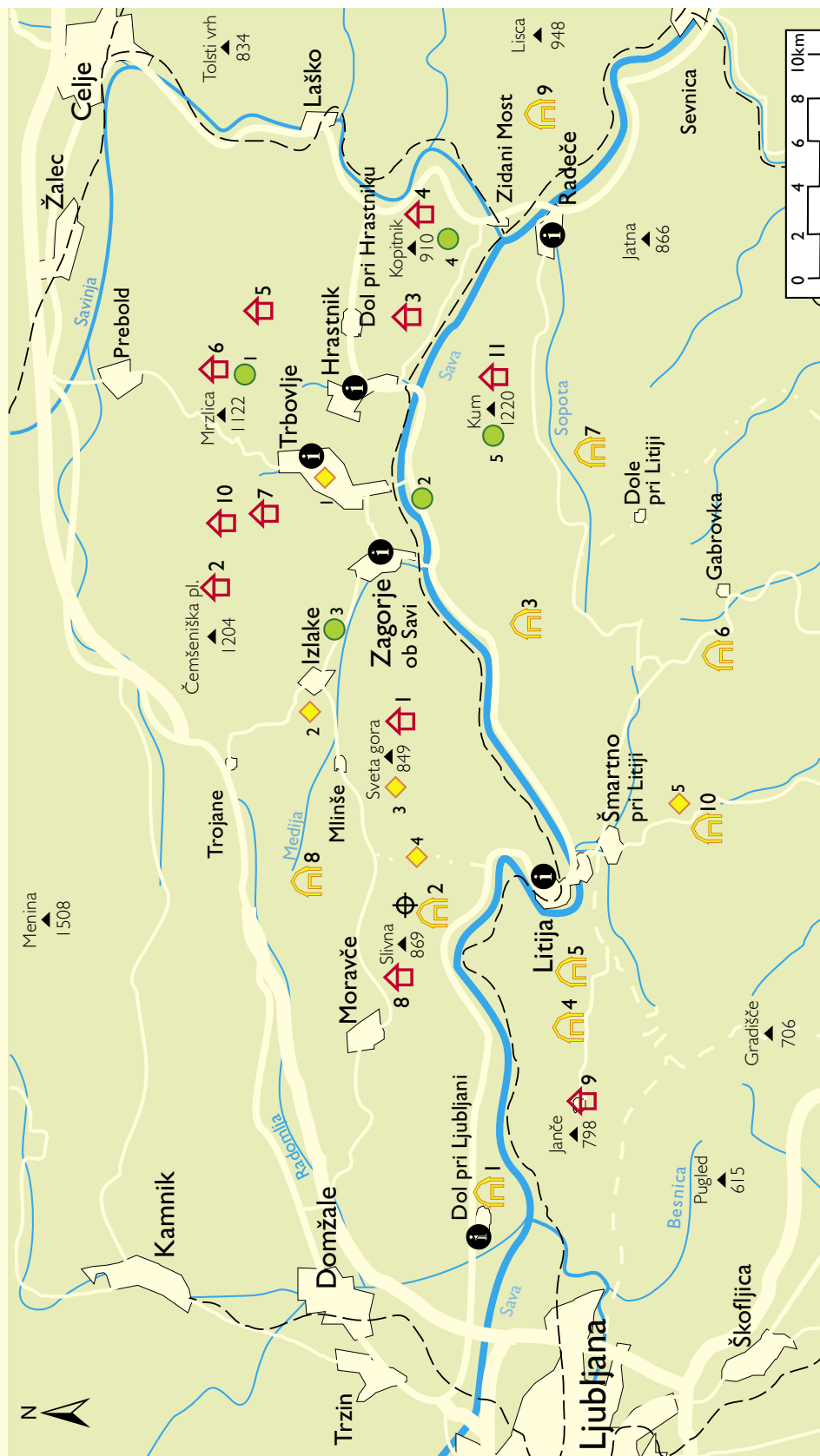
slvarček za lažje sporazumevanje z domačini

modul, v katerega obiskovalci vpišejo svoje **vtise, izkušnje, doživetja, pohvalo in kritiko** turistične ponudbe oziroma spletne strani

TURISTIČNO KMETIJA PEPE
 KONTAKTNA OSEBA: Miha in Lucija Zajec
 NASLON: Spodnja duplina 17, 9355 Mala Krtina
 TELEFON/FAX: 09 12 345 678
 MOBILNI TELEFON: 071 567 890
 ELEKTRONSKA POŠTA: /
 DOSTOP: AVTO: Simarino-Sčungarske Poljane-Dragošček;
 PEŠ: iz Lubiše mimo Podkraja (Avto mob) čez Simaranski hrib do naseleja Mala Krtina.
 NADVMORSKA VIŠINA: 405 m
 ODPIRALNI ČAS: petek, sobota, nedelja od 10.00 do 22.00, za zaključene družbe po dogovoru.
 KULINARIČNA PONUDBA
 PILJAČA: sokovi, vino, topli napišči, domači jabolčni sok, domače žganje (šešnjevica, hruskovo žganje) in likerji (borovničev, orehov, medica).
 HRANA: *naravski, redijska kosila* (t. 300 SIT), kmečka pojedina: gobova juha z ajdovimi žganci; domača pečarica, kravčica, pečena kralča ali rebra, kislo zelje in krompir v kosih; sladica; slaščice; buhteljni, kremne rezine, potratne počke, jabolčni zavitek, ...
 OSTALI IZDELKI:
 Hrana: suho salame, suho klobase, ki so bile nagrajene na številnih tekmovanjih; pobebl in konjani truhl pečen v krušni peči, občasno domače kislo mleko, sir, skuta.

Slika 4: Postavitev spletne strani (z vsebino podstrani).

TURISTIČNE KMETIJE IN PLANINSKI DOMOVI V RAZŠIRJENI ZASAVSKI REGIJI

LEGENDA

- planinski dom
- turistična kmetija
- naravne znamenitosti
- turistične informacije
- kulturne znamenitosti
- GEOSS

Avtorji: Katja Klandčar, Damir Lovenjak,

Naja Marot, Barica Razpotnik, Gregor Steklačič.

Kartograf: Gregor Steklačič.

Vir: Terensko delo.

Ljubljana, marec 2004.

Modri dirkači d.o.o.®

Slika 5: Turistična karta podeželja Posavskega hribovja, izdelana za potrebe spletne predstavite.

Ponudba se na ogled postavi

Obiskovalec se lahko na različne načine rekreira v pokrajini. Tradicionalno pohodništvo vse bolj dopolnjuje gorsko kolesarjenje. Počasi oživljajo konjeniške poti. Sredogorje ponuja obilico možnosti za nabiranje zelišč in gozdnih sadežev. Urejene so učne poti (čebe-larska, kostanjeva, oglarska), manjša lokalna smučišča so primerna za učenje prvih zavojev. Nekateri planinski domovi ležijo v bližini urejenih vzletnih točk za jadralna padala. Kulturne zanimivosti predstavljajo predvsem sakralni objekti.

Turistične kmetije imajo praviloma krajšo tradicijo kot planinski domovi in manjše gostinske ter prenočitvene zmogljivosti. Kmetije imajo reden odpiralni čas le ob koncu tedna, medtem ko so planinski domovi odprti šest dni v tednu. Kulinarčna ponudba kmetij je bolj pestra (predvsem zato, ker kmetije ponujajo izdelke lastne proizvodnje, ki so v zadnjem času med potrošniki čedalje bolj cenjeni). Zaradi pomanjkanja delovne sile in finančnih sredstev se

kmetje ne odločajo za urejanje prenočitvenih zmogljivosti. Planinski domovi poskušajo obiskovalce pritegniti z različnimi tradicionalnimi pohodi, kmetje pa s tematskimi dnevi, kot so na primer kostanjeve nedelje. Kmetje so bolj podjetni in inovativni kot oskrbniki planinskih domov. Invalidom je dostop do objektov sicer omogočen z avtomobilom, največkrat pa objekti zanje niso posebej prirejani. Počitnice za otroke in invalide na območju še niso zaživele, saj kmetije nimajo prenočitvenih zmogljivosti, večina domov ne ustreza določilom za ureditev centra šolskih in obšolskih dejavnosti, čeprav občasno gostijo skavtske in taborniške skupine (7).

Kmetje sicer s turistično dejavnostjo na kmetijah prijetno popestrijo svoj delovni vsakdan in ponudbo podeželja ter poskrbijo za dodaten zaslužek, vendar se pri tem spopadajo tudi s številnimi težavami: trženje, neznanje tujih jezikov, turizem na kmetiji večini predstavlja dopolnilno dejavnost, nepoznavanje in pomanjkljivo izvajanje zakonodaje, strogi sanitarni standardi, prepoved zakola živine na domu in pomanjkanje kvalificiranih turističnih delavcev (največkrat gre za "družinsko prakso").

Preglednica 1: Ponudba turističnih kmetij in planinskih domov.

TURISTIČNE KMETIJE		
osnovne informacije	kontakt: telefon, le štirje elektronski naslovi, ena spletna stran; odprtost: konec tedna, za skupine po dogovoru; število sedežev v jedilnici: 23 do 60, poleti terasa; število ležišč: le ena s prenočišči (4 ležišča)	
"za prazne želodčke in suha grla"	suhe mesnine, kislo mleko, skuta, enolončnice, divjačinski golaž, gobova juha z ajdovimi žganci, kozliček, jagenjček na žaru, odojek, pečen v krušni peči, ribe, kolone s prilogami; štruklji, potica, jabolčni zavitek in buhteljni	mleko, domač zeliščni čaj, jabolčni sok, žganje, likerji in medica iz domače pridelave
"za dušo in telo"	ježa konj, posebna fizioterapija s konji za invalide (ena kmetija), razstave in koncerti v lastni galeriji (ena kmetija), otroška igrala, pomoč pri domačih opravilih, ribarjenje, čolnarjenje na lastnem ribniku	

PLANINSKI DOMOVI		
osnovne informacije	kontakt: telefon, trije elektronski naslovi; odprtost: šest dni v tednu; število sedežev v jedilnici: 60 do 90, zunanja terasa; število ležišč: skupna ležišča (vsi), 2-, 3- in štiriposteljne sobe; dodatna ponudba: prodaja razglednic, vodnikov, planinskih zemljevidov, dnevnikov in značk	
"za prazne želodčke in suha grla"	enolončnice in nedeljska kosila, izjemoma jedi z žara, kolone in ribe; jabolčni, višnjev ali borovničev zavitek, palačinke, sladoleđ, gibanica	tipična ponudba gostiln, domače žganje, kozje mleko, zeliščni čaj
"za dušo in telo"	razgled, igrala za otroke, igrišča za tenis, rokomet, mali nogomet, namizni tenis, balinišče	

Kdaj bomo lahko "klikali"?

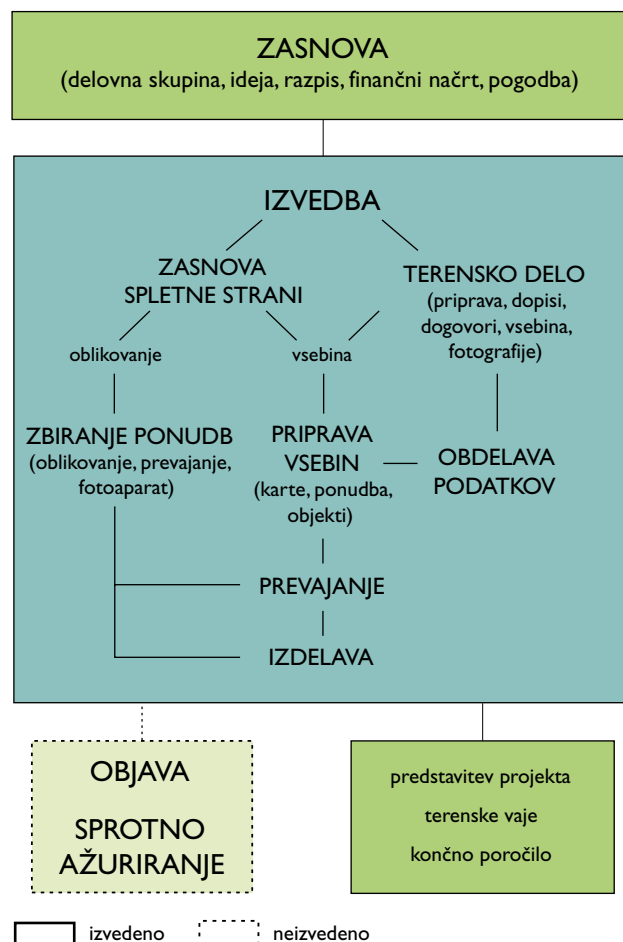
Po osmih mesecih terenskega in kabinetnega dela je bila pripravljena celotna vsebina spletne strani, njena tehnična izvedba in slikovno gradivo. Zataknilo se je pri njeni dejanski postavitvi, saj so se na Centru za razvoj Litija odločili, da bodo postavitev in izdelavo strani prestavili do takrat, ko bodo imeli izdelan koncept in pripravljeno vsebino za trženje celotne turistične ponudbe Zasavja, tudi mest. V tako pripravljeno stran bodo za območje podeželja vključili tudi gradivo, ki so ga odkupili od nas.

Spletna stran prav gotovo ne predstavlja celostne rešitve problemov podeželja, pomeni pa eno izmed razvojnih možnosti, saj so spletne informacije dostopne vsakomur in ves čas, ne glede na to, od kod prihaja potencialni gost. Veliko je odvisno tudi od tega, kako bodo ponudniki s svojimi idejami in vizijami znali izkoristiti vse možnosti, ki jih podeželje nudi.

Slika 6: Na brezmejnih poteh Posavskega hribovja vas vseskozi spremljajo markacije (foto: "Modri dirkači").

S svojim delom smo želeli prikazati še en primer "uporabnosti" geografskega znanja oziroma njegovega vključevanja v interdisciplinarne delovne skupine. Prav povezanost raznovrstnih vsebin, njihovo razumevanje in razumevanje razvoja pokrajine so tiste prednosti oziroma odlike, ki bi jih morali v prihodnje geografi še bolj izkoristiti in poudariti za uveljavitev stroke.

Slika 7: Shema projektne dela.

Literatura

- Gams, I. 1998. Pokrajinsko ekološka sestava Slovenije. Geografija Slovenije. Ljubljana.
- Marot, N. 2003. Regionalna identiteta mladih v Zasavju. Trbovlje.
- Marot, N., 2005. Ekskurzija v Zasavje. Slovenija II: vodniki Ljubljanskega geografskega društva. Ljubljana.
- Medmrežje 1: <http://www.slovenia-tourism.si/?podezelje> (citirano 24. 9. 2005).
- Medmrežje 2: <http://www.alppeca.si/ora/6.htm> (citirano 18. 9. 2005).
- Medmrežje 3: <http://www.stat.si> (citirano 18. 10. 2005).
- Predstavitev turističnih kmetij in planinskih domov v Zasavju na spletu: gradivo za spletno stran 2004. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Predstavitev turističnih kmetij in planinskih domov v Zasavju na spletu: razpisna dokumentacija 2004. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Zandstra, M. 2004. Naučite se PHP v 24 urah. Ljubljana.